

[Indenrigsministeren.]

serne igen, skal kommunerne have tilbagekøbsret på rimelige vilkår. Det er princippet i det. Hvis vi begynder at ændre det og f. eks. siger, at staten skal betinge sig en eventuel værdistigning, vil kommunerne kunne sige: ja men kasernerne har faktisk en større værdi i øjeblikket. Man er altså gensidigt, kan jeg godt sige, kommet hinanden i møde. Finansministeriet, indenrigsministeriet og forsvarsministeriet har tiltrådt denne overenskomst, og jeg vil derfor anbefale den til folketingets godkendelse.

Det er blevet sagt, at man flyttede en byrde fra kommunerne over til staten. Det er til en vis grad rigtigt, men også kun til en vis grad, idet staten har betalt leje for disse kaserner og altså haft en udgift, som har hørt under forsvaret, så der er blot tale om en mere direkte overførelse af udgiften til staten. Det, som kommunerne er blevet interesseret i, er at få disse arealer fri og få kasernerne flyttet uden for byerne, og jeg kan svare det ærede medlem hr. Alfred Jensen, at det er hensigten at fremskynde dette så meget som muligt. Når man har sat de nævnte frister, er det på den anden side for at sikre, at en kommune ikke kan stille et krav, som staten kunne have vanskeligt ved at opfylde, men der er altså ikke noget i vejen for, at det kan gå hurtigere.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Mørk: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om psykiatriske hospitaler og afdelinger.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 2189 fremsættelsen i tidenden sp. 3396).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Peter Jørgensen: Jeg vil gerne indledningsvis takke den højtærede indenrigsminister for fremsættelsen af dette lovforslag. Jeg er forvisset om, at det vil møde velvilje fra alle sider i tinget.

Som ministeren har gjort opmærksom på i fremsættelsen, har tilsynsrådet for statens sindssygehospitaler, som vælges her i tinget hvert fjerde år, haft lejlighed til at besøge hospitalerne ved talrige besøg. Det er rigtigt, at man gennem disse besøg har gjort sig bekendt med forholdene på statens sindssygehospitaler, og det er lige så rigtigt, at vi under disse besøg er blevet gjort opmærksom på de forpligtelser, samfundet må have på de områder, der her er tale om. Det er almindeligt kendt, at sindssygevesenet ikke har kunnet holde trit med det almindelige hospitalsvæsen. Vi har ikke kunnet gennemføre den udbygning, som på andre områder har fundet sted, og dette har naturligvis til syvende og sidst måttet medføre, at vi nu er nået dertil, at en løsning af disse problemer må findes.

Sindssygehospitalernes overfyldning med patienter har ført til en ganske uholdbar situation, og vi har på grund af den pladsmangel, som har manifesteret sig gennem årene, ikke haft mulighed for at gennemføre den aktive behandling, som nu engang er nødvendig. De seneste år har jo heldigvis medført store fremskridt på den psykiatriske forsknings område. Man har taget nye medikamenter i brug, og man har fundet frem til nye behandlingsmetoder med det resultat, at helbredelsesmulighederne er blevet betydeligt forøget. Ser man bort fra de kronisk syge på hospitalerne, kan man vel konstatere, at hospitalsopholdene netop på grund af disse nye metoder har kunnet afkortes ganske betydeligt, og dette indebærer naturligvis, at mange, som i virkeligheden trænger til behandling, men som hidtil på grund af pladsmangelen har været afskåret fra at få hjælp, nu kan få den behandling, de har brug for. Men det er ikke alene dem, der trænger til indlæggelse, der skal tages hensyn til; der findes tusinder, som det er muligt at behandle ambulant gennem psykiatriske konsultationer, og sådanne har da også i dag en meget fremskudt plads i sindssygevesenets arbejde, desværre i alt for mange tilfælde under alt for trænge

[Peter Jørgensen.]

og dårlige vilkår. Men også denne del af behandlingen vil kunne afhjælpes ved bygning af nye hospitaler og modernisering af bestående hospitaler.

Jeg vil gerne efter denne ganske korte almene indledning sige et par ord om selve lovforslaget. Det lovforslag, som foreligger for folketinget, bygger jo på et meget indgående kommissionsarbejde; jeg henviser til den kommissionsbetænkning, der foreligger, og til de bemærkninger, som den højtærede minister har givet til lovforslaget.

§ 1 indeholder bestemmelse om, at sindssygehospitalerne fremtidig betegnes som psykiatriske hospitaler. Motiveringen for denne ændring i navnet er, at man har den opfattelse, at ordet sindssygehospital har en dårlig klang i befolkningen, og det kan vel ikke bestrides. Til gengæld må man vel understrege, at ordet sindssygehospital trods alt er et dansk ord. Man kunne vel nok have tænkt sig, at man havde fundet frem til en betegnelse, der faldt lidt bedre ind i det danske sprog end navnet psykiatrisk hospital. Der var f. eks. den mulighed, at man ganske simpelt kunne betegne sindssygehospitalerne som statshospitaler; men det er jo et spørgsmål, som kan overvejes i det udvalg, der formodentlig nedsættes. Jeg kan sige, at det jo i øvrigt er et spørgsmål, som gav anledning til adskillige diskussioner i den kommission, som blev nedsat i 1952.

Med hensyn til hospitalernes placering er det værd at understrege, at kommissionen efter undersøgelser har fundet frem til en løsning, der nøje følger befolkningens tilvækst og behov, eller med andre ord giver hospitalerne den centrale placering, som er væsentlig af hensyn til patienterne og de pårørende.

Hertil må yderligere føjes, at man i de pågældende byer, Hillerød, Hjørring og Odense, kan opnå den nære tilknytning til centralsygehus eller bysygehus, som man lægger så afgørende vægt på inden for den moderne sindssygebehandling. Jeg finder det imidlertid nødvendigt stærkt at understrege, at man ikke ved bygning af disse 3 hospitaler har løst problemet fuldt ud, idet kommissionsforslaget gik betydeligt videre end det, der her er foreslået. Dertil

må endda føjes, at det foreliggende lovforslag forudsætter en etapevis gennemførelse af byggeriet, således at tempoet vil være afhængigt af statens almindelige finansielle stilling. Det kan vi ikke have noget at indvende imod; men det vil naturligt medføre, at tempoet i udbygningen af sindssygevæsenet ikke bliver så stærkt, som man forudsatte, da kommissionen i 1956 afgav sin betænkning.

Jeg skal ikke i denne forbindelse komme ind på loven af 1953 og de opgaver, den løste; de er udførligt omtalt i bemærkningerne til lovforslaget. Jeg vil dog indstændigt henstille til myndighederne, at det projekt om bygning af et sindssygehospital i Ålborg, som indeholdtes i loven af 1953, snarest må finde sin løsning. Det forekommer mig, at der er gået alt for megen tid med uendelige forhandlinger om gennemførelsen af dette projekt, og jeg vil gerne henstille, at man snarest finder frem til en ordning, således at dette byggeri kan komme i gang.

Til §§ 3 og 4 har jeg ingen bemærkninger at gøre.

§ 5 omhandler et særligt statstilskud til driften af psykiatriske afdelinger, som oprettes ved kommunale sygehuse. En sådan ordning må findes rimelig i de områder, hvor der ikke oprettes statslige afdelinger, og dette er da også anerkendt i de bemærkninger, som kommissionen har gjort på dette område.

Jeg finder dog anledning til i denne forbindelse at gøre opmærksom på, at en sådan ordning ikke må være en sovepude og måske indgyde en del mennesker den tro, at bygningen af nye sindssygehospitaler ikke skulle være nødvendig fremover, men at sindssygebehandlingen helt kunne klares gennem små psykiatriske afdelinger ved centralsygehuse og bysygehuse. Jeg skal ikke nægte, at en vis aflastning for sindssygevæsenet kan finde sted gennem disse psykiatriske afdelinger; men når hensyn tages til befolkningstilvæksten og til den normering, som må være en naturlig følge af de moderniseringer, der finder sted af de gamle hospitaler, som jo i forvejen er meget stærkt overbelagt, må man vist sige, at det angivne skøn over behovet for sengepladser på hospitalerne fremover ikke kan

[Peter Jørgensen.]

nedsættes væsentligt. Dette må betyde, at man roligt kan arbejde efter de retningslinjer, som kommissionen har opstillet.

Må jeg til sidst sige, at det er min opfattelse, at vi ved gennemførelsen af dette lovforslag sammenlagt med de resultater, som loven af 1953 har givet, er nået et meget stort skridt frem mod den standard, som vi tilstræber inden for sindssygevesenet. Hvis jeg dertil føjer den modernisering, som i øjeblikket finder sted af sindssygehospitalet i Viborg, den modernisering, som om kort tid sættes i gang i Vordingborg, og yderligere tilføjer opførelsen af det nye behandlingsafsnit ved sindssygehospitalet i Århus, som der jo er givet grønt lys for i finansudvalget, tror jeg, vi er kommet ind i en fornuftig udviklingslinje på dette meget vigtige område. Jeg tror, man ved at gennemføre det lovforslag, som foreligger her, sammenlagt med det, jeg har nævnt, efterhånden kan nå frem til en standard for dette hospitalsområde, der fuldt ud kan stå mål med, hvad man ser i andre lande.

Jeg vil gerne sluttelig takke sindssygedirektoratet, sundhedsstyrelsen og embedsmændene for det store arbejde, de har lagt i denne sag.

Med disse bemærkninger anbefaler jeg på mit partis vegne lovforslaget til en hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Marius Buhl: Da mit partis ordfører i denne sag, det ærede medlem hr. Heilesen, er syg, skal jeg træde i hans sted med nogle bemærkninger til forslaget.

Det er nævnt, at forslaget er affødt af den betænkning, som den i sin tid siddende sindssygekommission afgav, og der er talt om navneforandringen til psykiatriske hospitaler. Også jeg er noget betænkelig ved denne navneforandring. Jeg tror ikke, den rigtig vil slå an ude i den almindelige befolkning. Jeg deler det ærede medlem hr. Peter Jørgensens opfattelse af begrundelsen for den. Man mente, der var noget odiøst ved navnet sindssygehospital eller sindssygeanstalt, som folk sagde, og man ville så finde et navn, som folk ikke rigtig kendte betydningen af. Men mente derved at kunne dække noget over det odieuse, og det er vel rigtigt nok. Jeg forudser, at det i fremtiden vil gå på samme måde som med skolepsy-

kologerne, der af mange kaldes skolepsykologerne, fordi man skal have anvendelse både for p'et og s'et, og der er da intet fornuftigt menneske, der kan tænke sig, at disse to bogstaver skal udtales umiddelbart efter hinanden. Så flytter man s'et et trin frem og kommer så til et nogenlunde rimeligt ord. Jeg er bange for, at det også vil gå sådan her, men jeg må med det samme sige til den højtærede indenrigsminister, at jeg ikke er i stand til at komme med et andet navn i stedet for. Jeg har tænkt på, om man kunne kalde det for et hospital for psykiske lidelser, men der er også både p og s, og så er man i og for sig lige vidt.

Udvidelserne og byerne, hvor hospitalerne skal være, er omtalt, og der er også talt om afdelinger ved de almindelige sygehuse. Det skal jeg måske lige tilføje et par ord om. Begrundelsen herfor er vel den, at der er en hel del psykiske lidelser, som i dag behandles på almindelig medicinsk måde, og som derfor i og for sig lige så godt kan behandles af læger ved de almindelige hospitaler. Jeg tror også, der her er tale om en slags moralsk begrundelse. Folk vil ikke have samme aversion imod at blive indlagt på Horsens sygehus eller Frederiksborg sygehus, eller hvad de nu hedder, som de har mod at blive indlagt på det sindssygehospital, hvor de måske ellers skulle indlægges, fordi det at komme på sygehus dog er en almindelig ting. At man så kommer på en afdeling for sig, er noget, som ikke vil komme til at spille så stor en rolle. Jeg er meget glad for, at disse afdelinger nu kan oprettes i tilknytning til de almindelige hospitaler, fordi man har fået så stor lægelig indsigt i en del af disse sygdomme. Så vidt jeg kan se, står der i forslaget ikke noget om, hvilke hospitaler man tænker på i forbindelse med disse udvidelser. Der er vel nok en del, der ville have interesse i, om der allerede nu kunne siges noget om dette.

Man spørger undertiden ude i befolkningen: hvoraf kommer denne voldsomme udvidelse? Her er et forslag på 68 mill. kr. eller i bedste fald på et lille halvt hundrede mill. kr. Det er økonomisk set et stort forslag, og vi har jo dog fået Brønderslev sindssygehospital for ikke ret længe siden og andre hospitaler herovre. Folk spørger: er det da sådan, at der er flere procent sindssyge i Danmark nu, end der var tidligere?

[Marius Buhl.]

Dertil kan man glædeligvis svare: nej, det er der ikke. Procenttallet for egentlige sindssyge er nogenlunde konstant, og der er i hvert fald slet ikke tale om en højere procent end tidligere. Det er vanskeligt at drage sammenligninger, da der i tidligere tid var mange sindssyge, som blev gående hjemme, men som nu ville komme på hospital og altså således blive registreret. Der er måske nok en stigning i psykiske lidelser, men den egentlige grund til udvidelsen er jo, at bygningen af sindssygehospitaler ikke har holdt trit med befolkningsstigningen i de senere år. Den ærede socialdemokratiske ordfører har også udtalt sig om, hvad vi, som er i tilsynsrådet, har set af overbelægning på sindssygehospitalerne.

Der er også det, at der i dag er flere, der kommer under behandling, fordi man har betydelig bedre behandlingsmidler end tidligere. Jeg synes, man må have lov til fra dette sted at sige, at det kun kan glæde os ganske overordentligt, at behandlingsmetoderne udviser sådanne fremskridt. Blot i disse ca. 10 år, jeg har haft med dette arbejde at gøre og har været på jævnlige besøg rundt omkring på sindssygehospitalerne, er der jo sket en overordentlig glædelig forandring.

I stedet for de urolige stuer, der i sin tid frembød et komplet deprimerende syn for den besøgende, kommer man nu ind på stuer, hvor der er relativ ro og gode forhold, blomster i vinduerne, gardiner og billeder på væggene. Det ville slet ikke have kunnet lade sig gøre for blot 10 år siden, og det synes jeg også man må have lov til at glæde sig over sådan mere offentligt, når vi behandler et lovforslag som dette.

Ud over dette finder jeg ikke anledning til at sige mere for nærværende. Det er klart, at et så økonomisk omfattende lovforslag vil kræve en ret udførlig udvalgsbehandling, men jeg kan tilsige mit partis absolut velvillige behandling i udvalget.

Bøgholm: Der stilles i det foreliggende lovforslag om oprettelse af psykiatriske hospitaler forslag om at ændre navnet sindssygehospital. Jeg må indrømme, at jeg lige så lidt som den tidligere ordfører er opfyldt af nogen egentlig begejstring for det

nye navn. Det tilhører en gruppe af fremmedord, hvorom det gælder, at det ene meget let vil kunne forveksles med det andet. Jeg er bange for, at det kan forveksles med psykologisk og psykisk, fysiologisk og fysisk, så hvis det var muligt at finde frem til et andet navn, tror jeg, det ville være rimeligt. Når jeg ser, hvor lidt der skal til for at ændre et navn, hvorledes man inden for åndssvageforsorgen mener, at det er tilstrækkeligt at ændre navnet fra åndssvag til evnesvag, spørger man sig selv, om det ikke skulle være nok inden for sindssygeforsorgen at ændre navnet fra sindssyge til sindslidende.

Det gælder jo blot om at komme væk fra de associationer, der nu engang er knyttet til navnet sindssyge og derigennem naturligvis også til navnet sindssygehospital. Kan man finde et dansk navn, tror jeg i hvert tilfælde, det ville være at foretrække, og det skulle vel ikke være helt udelukket at finde frem til et navn, der bedre end fremmedordet kan dække det, man ønsker at sige.

Når vi nu giver sindssygehospitalerne et nyt navn, ligger der imidlertid andet og mere deri end ønsket om at komme bort fra et navn, der på mange måder er blevet et ubehageligt navn; der ligger også deri en erkendelse af, at tidehvervet går ind over sindssygebehandlingen, og at et sindssygehospital i dag er såre forskelligt fra, hvad et sindssygehospital var tidligere.

Nye behandlingsformer har givet nye håb. Det gælder ikke længere om sindssygehospitalerne, som det unægtelig gjaldt ofte tidligere, at der stod skrevet over døren: „Her lades alt håb ude.“

Mange kommer ud, mange kommer tilbage til livet, resocialiseres og revalideres og finder på ny deres plads inden for samfundet.

Et sindssygehospital i dag er ikke på samme måde som tidligere præget af de lukkede afdelinger. Vi, der har haft lejlighed til at besøge sindssygehospitalerne gennem en række år, har bevaret mindet om, hvor dybt et menneske kan synke psykisk og fysisk. Når vi i dag kommer med tilsynsrådet ud til sindssygehospitalerne, er vel noget af det første, der slår én, dette, at en lukket afdeling i dag overhovedet ikke lader sig sammenligne med en lukket afdeling tidligere. Der er ikke længere tale om urolige

[Bøgholm.]

patienter på samme måde eller i samme omfang, som der var det tidligere.

De nye behandlingsformer rejser naturligvis også spørgsmålet om, i hvilken grad overførsel til plejehjem kan finde sted fra sindssygehospitalerne. Det er mit indtryk af besøg derude, at et plejehjem, rigtigt ledet, repræsenterer en overordentlig god form for behandling af de kronisk syge. Fordelingen mellem de forskellige behandlingsformer inden for sindssygevæsenet har jo unægtelig været genstand for en stærk udvikling gennem årene.

Der findes i kommissionsbetænkningen en statistisk opgørelse, der går tilbage til tællingen af 1950. Ifølge denne er af hele patientmassen 72 pct. anbragt på hospital, 16 pct. i plejehjem og 12 pct. i familiepleje. Jeg tror, at hvis denne statistik blev ført à jour, ville det vise sig, at familieplejen er blevet trængt overmåde meget tilbage. Det er en udvikling, man på mange måder kan beklage, men det er der vel ikke noget at gøre ved. I den statistik, der opereres med i kommissionsbetænkningen, tages der ikke hensyn til de mange, der er blevet i deres egne hjem. Det er ganske naturligt, at det ikke vil være muligt at nå frem til en statistisk opgørelse over dem. Når man ser, at en større del af befolkningen kommer til sindssygehospitalerne end før, tror jeg, det i ikke ringe omfang skyldes, at man under det moderne livs vilkår sjældent mener at kunne beholde sindssyge hjemme; men det er også en erkendelse af, at det er bedre at få dem under behandling på et hospital så hurtigt som muligt.

Jeg ser gerne, at så mange som muligt bliver overført til plejehjem, men det er klart, at den egentlige behandling i overvejende grad må være knyttet til et sindssygehospital. Det er dér, forskningen foregår og laboratoriarbejdet har sit sæde. Vi kan med rette konstatere, at dansk sindssygeforskning har en overmåde høj placering også inden for den internationale sindssygeforskning. Det er jo et udtryk herfor, når den store amerikanske bevilling bliver givet til professor Strömngren i Århus, og det kan vel også siges, at den forskning, der har været drevet på de danske sindssygehospitaler, har været med til at

ændre vilkårene for patienterne på disse hospitaler.

En af de ting, jeg tror må tillægges den største betydning, når det gælder behandlingen på sindssygehospital, er beskæftigelsesterapien. Nu kan man naturligvis godt sige, at det er ikke noget nyt — allerede Selmer, der grundlagde den egentlige sindssygeforskning i Danmark, var jo inde på det — men når man ser på udviklingen af selve sindssygehospitalerne, er det i hvert fald en kendsgerning, at beskæftigelsesterapien er noget ret nyt. Det er meget lidt, der har været tidligere, men det er en form for behandling, som jeg tror at alle, der har haft lejlighed til at beskæftige sig med disse ting, tillægger den allerstørste betydning og gerne ser udviklet.

Et andet enkeltspørgsmål, jeg gerne lige vil nævne, fordi jeg tror, det er af stor betydning for arbejdet derude, er spørgsmålet om sygeplejerskerne. Det har været og er vanskeligt at skaffe sygeplejersker til sindssygehospitalerne, og det er forståeligt med det meget krævende arbejde. Så meget desto vigtigere er det, at de boligforhold, der sikres sygeplejerskerne på hospitalerne, kan gøre det tillokkende. Jeg ved, at sygeplejerskerne rundt om på vore hospitaler tillægger dette meget stor betydning, og jeg tror, det vil øge muligheden for at få kvalificerede sygeplejersker, når vi skaffer dem bedre boliger. Det er jo i øvrigt noget, man allerede er i fuld gang med, og på en række hospitaler er der allerede boliger, som man må sige er fuldt tilfredsstillende.

Der er for mig ingen tvivl om, at de nye behandlingsformer, i alt fald på lidt længere sigt, vil ændre sindssygevæsenets struktur. I hvilken grad det vil påvirke belægningsforholdet for hospitaler og plejehjem, er det vel ikke muligt i øjeblikket at sige noget om, men det vil utvivlsomt være en fordel, om så stor en del af patientmassen som muligt bliver overført til behandling på plejehjem. En anden del af patientmassen vil ganske naturligt takket være de moderne medikamenter blive overført til ambulante behandling og derigennem bidrage til at aflaste selve sindssygehospitalerne.

Det foreliggende lovforslags § 5 forudser udvidede statstilskud til psykiatriske afdelinger på kommunale hospitaler. Jeg tror,

[Bøgholm.]

der er grund til at sige til den højtærede indenrigsminister, at det er en god paragraf. Det vil lette spredningen af behandlingsmuligheder ud over landet. Det vil her både ved oprettelsen af sådanne afdelinger og ved opførelsen af de egentlige sindssygehospita-ler være af betydning, at der tilstræbes geografisk lighed. Det vil være af betydning først og fremmest af hensyn til be-søgene. Man skal måske have været på sindssygehospitalet — som vi, der er medlemmer af tilsynsrådet, har haft lejlighed til — for at forstå, hvad et besøg betyder for sindssyge. Man kan måske også, selv om de egentlige sindssygehospitalet stadig må være specialhospitalet, se § 5 som et skridt henimod hospitalets enhed, og dermed rykker det, der engang var dårekisten, ind på sin plads i den store sygdomsforsorg.

Afgrænsningen af sindssygehospitalet virkeområde frembyder en række problemer af ofte vanskelig og kompliceret karakter. Det bør ikke være sådan, at omsorgen for senile, hvis bevidsthedsliv er i orden, kan henlægges til sindssygehospitalet. Der kan nævnes mange andre tilfælde. Jeg skal her kun pege på, at behandlingen af en række nervesygdomme ikke på tilfredsstillende måde kan varetages på et sindssygehospital. Alene dette, at de nervesyge skal være sammen med patienterne dér, som de vil være nødt til, vil ikke påvirke helbredelsesmulighederne på nogen heldig måde. Det kan vel også siges, at sindssygen under de moderne forhold bør bekæmpes allerede på det mentalhygiejniske stadium.

Der er således en lang række problemer at tage stilling til, hvilket — deri er jeg enig med venstres ærede ordfører — vil gøre en meget grundig udvalgsbehandling ønskelig, men jeg kan allerede på nærværende tidspunkt tilsige mit partis velvilje over for det foreliggende lovforslag.

Else Zeuthen: Det er mig en glæde på mit partis vegne at takke den højtærede indenrigsminister for det fremsatte lovforslag om oprettelse af 3 psykiatriske hospita-ler i Hillerød, Hjørring og Odense samt psykiatriske afdelinger ved de kommunale hospitalet. Vi gør ved oprettelsen af disse hospitalet et skridt i retning af at fjerne en sort plet på vort sundhedsvæsen: mangle-

len på adgang til psykiatrisk behandling, men jeg vil understrege, at det også kun er ét skridt fremad. Selv når vi får disse planer realiseret, er vi dog bagud for de planer, som man har i både Norge og Sverige. Lige-som denne lov skal afløse loven af 1953, må man tænke sig, at den om nogle år må afløses af en anden lov, der tager skridtet fuldt ud og betinger, at vi virkelig i 1970 kan nå op i nærheden af de omtalte 1 100 pladser, som beregningerne viser skulle være nødvendige.

Som tidligere ordførere har været inde på, forøges antallet af sengepladser ikke med antallet af alle de nye pladser, vi opretter, idet der samtidig foregår en sanering af de gamle, overfyldte hospitalet, hvorved plad-sernes antal på disse begrænses; men som medlem af tilsynsrådet har jeg fået det stærkeste indtryk af, at denne sidste foranstaltning er mere end påkrævet. Intet kan være så deprimerende som at se disse overfyldte afdelinger i utidssvarende byg-ninger, hvor patienter med gode mulig-heder for helbredelse er alt for tæt inde på livet af meget syge patienter og derfor har mindre chancer for at blive helbredt, end hvis forholdene var, som de skulle være. Man må beundre lægerne og deres med-hjælpere, der trods de dårlige forhold, det danske samfund har budt dem, alligevel har holdt modet oppe og opnået de gode resultater, de har opnået, således som også det ærede medlem hr. Bøgholm har været inde på. Kommer man så på de nye hospita-ler, hvor alt er tidssvarende, og hvor ind-retninger og farvevirkninger er hyggelige og optimistiske, forstår man, hvor meget omgivelserne må betyde for helbredelse af ikke mindst psykiatriske patienter.

Også jeg vil gerne omtale den meget gavnlige udvikling, der har fundet sted i retning af at udskille de patienter, der først og fremmest trænger til pleje, på særlige plejehjem og anbringe disse sådan, at pati-enterne ikke bliver fjernet for langt fra deres egne hjem, men kan modtage besøg af deres pårørende. Det gælder først og fremmest de gamle. Jeg husker fra et besøg på et af disse nye plejehjem, hvor jeg så sådanne gamle patienter sidde rene og vel-plejede i den enkle, men smukke spisestue og vente på, at middagsmaden skulle ser-veres, at jeg tænkte, at havde det været en

[Eise Zeuthen.]

af mine egne eller en, jeg kendte, så havde vedkommende været vel anbragt her. Faktisk bør dette vel være normen for, hvad der bør stræbes efter, et mål, som ikke skulle være for højt for det danske samfund.

Selv om det foreliggende lovforslag altså kun er et skridt på vejen fremad, hilser vi det med glæde og tilsiger vor støtte til en hurtig gennemførelse af det.

Ayoë Herbøl: Jeg kan ligesom de tidligere ærede ordførere udtrykke min glæde over det lovforslag, som den højtærede indenrigsminister har fremsat. Nu får vi en lov om psykiatriske hospitaler og afdelinger, der går ud på at følge den udvikling op, som allerede er i gang, og det er højst nødvendigt.

Sindssygeforsorgen hejrhjemme har ligesom åndssvageforsorgen været et mærkt punkt i dansk social forsorg; det har været et for sømt område, og man kan derfor glæde sig over, at der nu i de sidste år er sket ændringer. Den højtærede indenrigsminister siger i fremsættelsestalen, at da han kunne indvi det nye sindssygehospital i Brønderslev, var der forløbet mere end 40 år, siden man havde taget et til formålet bygget sindssygehospital i brug. Når man som nyt folketingsmedlem læser om dansk sindssygeforsorgs historie her i Danmark, er det jo ret ejendommeligt at se, at man har anvendt et kasseret tugthus, en nedlagt jernbanestation og to gamle slotte til sindssygeplejen, men det er jo nu historie, og jeg formoder, at den slags uhensigtsmæssige foranstaltninger ikke vil blive nødvendige i fremtiden.

Ved den udbygning af sindssygeforsorgen, som indenrigsministeren bemyndiges til at foretage, skulle man komme den store pladsmangel til livs, som hidtil har præget sindssygeforsorgen, og som har bevirket, at patienter, for hvem en hurtig indlæggelse måske ville have ført til helbredelse, har måttet vente urimeligt længe på at blive indlagt.

I dag har den psykiatriske videnskab

gjort så store fremskridt, at der er mange flere helbredelsesmuligheder; behandlingsmetoderne er også ændret, idet mange sindslidelser kan behandles ambulant, og det fører mig ind på, at da behandlingsområdet udvides, har man skønnet, at det måtte være nødvendigt at ændre „sindssygehospital“ til „psykiatrisk hospital“. Jeg tror ikke, at dette ord vil vinde hævd i befolkningen. Det har også været nævnt af de tidligere ærede ordførere, at det for mange mennesker er et vanskeligt ord at udtale — det falder ikke mundret. Det er også mit indtryk, at den dårlige klang, som ordet sindssyge har haft, er ved at forsvinde.

I dag er det lige så normalt, om jeg må bruge det udtryk, at have en sindssygdom som at have en legemlig sygdom. Inden for åndssvageforsorgen vil man beholde ordet åndssvag; man vil ikke erstatte det med ordet evnesvag, men eventuelt bruge begge ord og i hvert fald ikke anvende fremmedordet imbecil. Jeg mener i og for sig godt, at man kan beholde ordet sindssygehospital, men det er jo også noget, vi kan diskutere i et udvalg. Det vil sikkert være vanskeligt at finde noget andet ord, medmindre man vil bruge fremmedord, hvad jeg vil finde uheldigt.

Jeg skal ikke forlænge debatten om lovforslaget her i dag, men tilsige retsforbundets velvillige medvirken i udvalget.

Petra Petersen: Ligesom det ærede medlem fru Ayoë Herbøl er jeg ved gennemlæsningen af fremsættelsestalen faldet over, at ministeren siger, at da han i 1957 indviede det nye sindssygehospital i Brønderslev, var der forløbet mere end 40 år, siden man her i landet havde taget et til formålet bygget sindssygehospital i brug. Det ærede medlem fru Ayoë Herbøl siger, at det hører fortiden til. Det gør det ikke, det eksisterer stadig væk. Men ministeren fortsætter, at det derfor ikke er urigtigt, når man hævder, at vort almindelige hospitalsvæsens rivende udvikling er gået sindssygehospitalerne forbi, og det er så rigtigt, som ministeren har

[Petra Petersen.]

sagt det. Sindssygehospitalsvæsenet er forbigået i en sådan grad, at mange, bl. a. jeg, har været dybt rystet over at se de forhold, der findes på vore sindssygehospitaler, og det er ikke noget, der hører fortiden til. At det er værst for de syge, der for kortere eller længere tid, måske for bestandig, skal opholde sig på hospitalet, er givet; men også for de pårørende, som besøger hospitalerne, har det været rystende, frygteligt, fordi de jo ikke har kunnet gøre noget ved forholdene. Det har imidlertid også været slem for læger, sygeplejersker og andre, som har skullet arbejde på hospitalerne.

Må jeg i øvrigt lige henvide til, at et tidligere medlem af dette ting, Gudrun Hasselriis, for ikke så mange år siden skrev en artikel i et af vore dagblade, hvori hun fortalte om besøg, hun havde aflagt på flere af vore sindssygehospitaler, fortalte om alt det, som jeg også selv har set på et af sindssygehospitalerne: de store stuer med overbelægning, gamle og utidssvarende, næsten umulige både for patienterne og for læger og sygeplejersker at arbejde med.

Derfor hilser min gruppe også med glæde det lovforslag, vi her har til første behandling. Jeg vil indrømme, at forholdene er bedre i dag, end de har været før, men der er stadig meget, der trænger til at rettes op. Jeg tænker her på sindssygehospitalet i Middelfart, hvor der for nogle år siden er kommet nye overlæger; jeg har besøgt patienter på hospitalet nogle år efter, at de nye overlæger var tiltrådt, og der var absolut sket store forandringer til det bedre; men lægerne kæmper stadig væk med ganske fortvivlende forhold på disse hospitaler.

Må jeg sige et par ord om navnet sindssygehospitaler i forhold til det af ministeren foreslåede navn: psykiatriske hospitaler. Egentlig er ordet sindssygehospital vel det, der dækker, for det drejer sig jo om mennesker med syge sind. Det fremmede ord, som ikke ret mange af os kan udtale, og som slet ikke falder os mundret, synes jeg ikke er godt. Jeg ved nok, at navnet betyder en del, det gør det af flere forskellige grunde, i alt fald navnet sindssygehospitaler; folk er jo ikke glade for at have syge sind, men sindssygehospitalerne har også i sig selv stået som noget meget afskrækkende. Jeg tror derfor, det kan være rigtigt at ændre

navnet. En stor del af de patienter, der i dag kommer på vore sindssygehospitaler, er, som det allerede er sagt, patienter, for hvem helbredelse ikke længere er udelukket; mange af dem er nervepatienter, der af en eller anden grund skal have en kortere eller længere behandling. Jeg synes derfor, man kunne give vore sindssygehospitaler navnet nervehospitaler. Jeg ved godt, at det ikke dækker helt, der bliver en del tilbage, som absolut er det, man forstår ved sindssyge; men jeg tror alligevel, at dette ord vil falde mere mundret for en dansker.

Den foreslåede placering af de psykiatriske hospitaler, nemlig i Hillerød, Hjørring og Odense, må vel findes naturlig, når man tager de andre sindssygehospitalers beliggenhed i betragtning. I lovforslagets bemærkninger siges det, at bygningen af hospitalerne skal ske etapevis, og det er der vel ikke så meget at sige til. Må jeg blot lige bemærke, at med hensyn til sindssygehospitalet i Middelfart, som jo kan moderniseres — i kommissionsbetænkningen siges, at der er ingen tvivl om, at det kan moderniseres, så det virkelig bliver tidssvarende — vil moderniseringen kræve, at antallet af pladser nedsættes fra 1 057 til mellem 650 og 700 pladser. Det er ganske givet, at skal man aflaste patienterne og også personalet, må stuerne gøres mindre, værelserne gøres bedre, og der må også eneværelser til for de mange nervepatienter, som kan helbredes. Denne modernisering kan imidlertid ikke finde sted, før hospitalet i Odense er bygget. Derfor vil jeg håbe, at bygningen af disse hospitaler påbegyndes så hurtigt som muligt og gennemføres så hurtigt som muligt.

Hermed skal jeg tilsige mit partis villige støtte.

Indenrigsministeren (Søren Olesen): Jeg takker for den meget velvillige og enstemmige tilslutning til lovforslaget, og jeg må måske samtidig takke for de anerkendende udtalelser, der er faldet om det arbejde, som gøres på sindssygehospitalerne, og for de ønsker, der er udtalt om, at dette arbejde kan udvikles og fremmes på tidssvarende måde.

Der er rejst forskellige spørgsmål; det er omtrent de samme ting, alle de ærede ordførere har beskæftiget sig med, så jeg tror, at jeg nogenlunde kan besvare dem under

[Indenrigsministeren.]

ét. Der har jo ikke været divergerende opfattelser med hensyn til selve lovforslaget og dets indhold.

Næsten alle ordførerne har omtalt navnet på disse hospitaler, og det kan jo være til gensidig trøst, at jeg må sige, at min begavelse har heller ikke slået til til at finde et bedre navn, så vi har ikke noget at lade hinanden høre i den sag. Men det er sikkert noget helt andet, der er kernen i dette spørgsmål, nemlig det, som det ærede medlem fru Ayoë Herbøl var inde på, at en sindssygdom jo er en sygdom som andre sygdomme; det er den indstilling, befolkningen skulle have; det er her, tampen brænder. I dette tillælde er det altså ikke de sindssyge, der har en vrangforestilling, det er den almindelige befolkning, der har en vrangforestilling, og det er den, vi skulle have udryddet. Hvis vi kan få den udryddet, er det omtrent lige meget, hvilket navn vi giver hospitalerne, så kunne vi også udmærket beholde det hidtidige navn. Nu kan man jo lægge hovederne i blød i udvalget og se, om man kan finde på noget godt på dette område. Men lad mig understrege, at det altså er indstillingen til disse sygdomme, der skal ændres; derfor tror jeg ikke, det vil være rigtigt at kalde hospitalerne for nervehospitaler eller lignende, og der er desuden en ret betydelig forskel på nervesygdomme og sindssygdomme. Ved sindssygdomme er det personligheden, der går i opløsning, ved nervesygdomme drejer det sig om mennesker, der ikke tåler den overbelastning, de kommer ud for. Altså, vi må erkende, at vi står over for et område med hensyn til helbredelse af sindssygdomme, hvor forskningen er ret ny, og hvor vi forhåbentlig kan forvente gode resultater også i de kommende år, netop når vi får muligheder for en god behandling på alle hospitalerne.

Så har man rejst enkelte andre spørgsmål. Det ærede medlem hr. Bøgholm nævnte beskæftigelsesterapien, og det er sikkert en af de ting, vi må regne med at have vor opmærksomhed henvendt på i den kommende tid.

Også plejepersonalet og dets boliger er naturligvis en af de ting, vi må tænke på. De mennesker, der arbejder på dette felt,

trænger naturligvis i særlig grad til gode boligforhold.

Der har været talt en del om lovens, jeg vil kalde dem § 5-afdelinger, altså psykiatriske afdelinger ved andre hospitaler, enten de nu oprettes som rent statslige eller som kommunale afdelinger. Det er rigtigt, som det ærede medlem hr. Peter Jørgensen nævned, at de kan naturligvis ikke gå i stedet for de egentlige sindssygehospitaler, og det er heller slet ikke tanken. Men de kan alligevel have deres store betydning, og det er derfor, man har foreslået dem.

Det ærede medlem hr. Marius Buhl spurgte om, hvor man havde tænkt sig disse afdelinger anbragt. Det er naturligvis rigtigt, som det ærede medlem hr. Bøgholm sagde, at man i så henseende i høj grad må tage geografiske hensyn. Tager man de egentlige sindssygehospitals beliggenhed i betragtning, er der naturligvis visse egne, som man må sige er lidt dårligt betjent som følge af deres beliggenhed o. s. v., og disse egne må man vel i særlig grad tage hensyn til i denne forbindelse.

Der vil naturligvis fra mange sider blive fremsat ønske om at få en sådan afdeling placeret, og derfor skal jeg ikke sige noget som helst om, hvor vi kan tænke os at have dem liggende. Jeg kan dog sige så meget, at for nogen tid siden — det ligger vist et år tilbage eller måske lidt mere — har der været en henvendelse fra Thisted om, at man kunne tænke sig at få en sådan afdeling deroppe, og jeg kan herom sige, at ud fra et geografisk synspunkt er det netop et af de steder, der kan tænkes at komme i betragtning. Mere tror jeg ikke jeg behøver at sige; man vil se på, hvor der foreligger et vist udækket behov. Jeg kunne måske også nævne et sted som Bornholm, hvis beliggenhed gør, at man kunne tænke sig netop derovre at oprette en sådan afdeling, enten rent statslig eller kommunal, det skal jeg ikke nærmere uddybe.

Hvad angår tempoet for udbygningen af sindssygeevæsenet, er det ikke fastlagt så nøjagtigt her i lovforslaget. Det er en rammelov, og den er fremsat i så god tid, at vi gerne skulle undgå det, som finansudvalget undertiden bebrejder ministerier og folketinget, nemlig at man ikke i tide er kommet med et lovforslag, således at om-

[Indenrigsministeren.]

rådet kan være klarlagt på noget længere sigt. Når et sådant lovforslag er vedtaget, bliver det finansudvalgets og naturligvis folketingets opgave at bestemme, i hvor hurtigt tempo det skal gennemføres. Dette er også tilfældet her. Det, vi har tænkt os, og som der er gjort rede for i bemærkningerne til lovforslaget, er, at man sætter en ramme op om et beløb, som man hvert år kan anvende, og det kan forøges, eventuelt formindskes, efter som der er andre ting, der trænger sig på, eller under hensyn til de økonomiske muligheder. På den måde mener man at kunne arbejde med en langtidspan og således i god tid at kunne planlægge.

Det, der står tilbage efter den tidligere lov, er egentlig kun hospitalet i Ålborg, og det er vist nær ved at kunne komme til projektering og udførelse, idet man har ført forhandling i nogen tid med amtsrådet og sindssygedirektoratet.

Så er der moderniseringen af de ældre hospitaler. Det er rigtigt, som det ærede medlem fru Petra Petersen sagde, at Middelfart er et af de steder, vi har opmærksomheden henvendt på, og så snart vi kan få nogle af patienterne anbragt andre steder, vil vi gå i gang med moderniseringen.

Jeg tror, jeg hermed har nævnt de vigtigste af de ting, man har omtalt, og skal endnu en gang takke for den gode modtagelse af lovforslaget. Jeg håber, at udvalget må få held til at udføre et godt arbejde med lovforslaget, sådan at vi kan få det vedtaget til gavn for det sindssygevæsen, som i sandhed trænger til en udvikling og modernisering.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Peter Jørgensen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Man gik derefter til dagsordenens punkt 1, som var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændring i lov om vurdering af beskatning til staten af faste ejendomme.

Valgt blev: *Holger Eriksen, Dupont, Ove Hansen, Aage Knudsen, Hans R. Knudsen, M. Larsen (Kolding), Edel Saunte, Aage Fogh, Niels Andersen, Thorvil Kristensen, Anders Andersen, Alfred Bøgh, Jens Chr. Christensen, Foged, Jørgen Jørgensen (Ullerup), Gottschalck-Hansen og Thestrup.*

Derpå foretoges i henhold til dagsordenens punkt 2:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ophævelse af det amtskommunale fællesskab på Bornholm.

Valgt blev: *Johs. E. Larsen, Alsing Andersen, Ove Hansen, Evald Kristensen, Th. Mikkelsen, Poul Nilsson, P. A. Rasmussen, Kirkegaard, Gøting, Conrad Kofoed, Anders Andersen, Alfred Bøgh, Gideon, Kr. Juul, Jørgen Jørgensen (Ullerup), Asger Jensen og Poul Sørensen.*

Formanden: Der er herefter ikke mere at foretage i dette møde.

Det er meddelt mig, at *Sandau* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om ændringer i biografteaterloven. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Sandau* har vedkommende gruppe udpeget *Gøting*, som herefter er valgt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 13. marts, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om statstilskud til private gymnasieskoler og til private realskoler i København, Frederiksberg og Gentofte
og

[Formanden.]

forslag til lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte.

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring af lov om husholdningsskoler og husholdningsseminarier m. m.

3) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring i indkvarteringsloven.

4) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om psykiatriske hospitaler og afdelinger.

5) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om regulering af bymæssige bebyggelser.

6) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om udskydelse af revision af lov om forsorgslovens § 257 vedrørende talelidende.

7) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.

8) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om tillæg til lov om opførelse af arbejderboliger på landet.

9) *Første behandling af:*

Forslag til lov om forswarets organisation m. v.

Mødet hævet kl. 16²⁵.

71. møde.

Fredag den 13. marts kl. 13.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1959-60, forslag til lov om iempelse af beskattningen af merindtægt for skatteåret 1960-61 og forslag til lov om børnetilskud har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om afgift af motorkøretøjer m. v. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i jagtloven har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til varemærkelov har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om invaliderente m. v. til tilskadekomne militære værnepligtige har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

forslag til lov om statstilskud til private gymnasieskoler og til private realskoler i København, Frederiksberg og Gentofte

og

forslag til lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler uden for København, Frederiksberg og Gentofte.

Valgt blev: *Astrid Skjoldbo, K. B. Andersen, Kaj Andresen, Lysholt Hansen, Horn, Kolbjørn, Axel Ivan Pedersen, Helge Larsen, Gøting, Marius Buhl, Gideon, Hartling, Skov Jørgensen, Ladefoged, Poul Thomsen, Jacob Pedersen og Weikop.*